

DUNÁNTULI PROTESTANS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI SZAKLAP.

A TUDOMÁNY ÉS KÖZIGAZGATÁS KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG: Győr-Ujváros, fő-utca 9. szám Lap szerkesztési részét illető minden egy ide intézendő. Kéziratok nem adatnak vissza.	ELŐFIZETÉSI ÁRAK: postán küldve vagy helyben házhoz hozva Egész évre 4 frt Fél évre 2 frt Negyedévre 1 frt	KIADÓHIVATAL: Győr, Kazinczy-utca 18. sz. A lap anyagi része ide küldendő.
--	--	---

Levél a szerkesztőhöz.

Kedves barátom!

Bizalommal fordulok hozzád, engedj kérlek tért lapodban soraimnak, hadd mondjam el észrevételeimet ama nyilvánosság elé került, kényes természetű ügy és tény fölött, melyet a „Dunántuli prot. Lap“ szerkesztője színre hozott, melyet te, legközelebb megjelent f. év máj. 29 és 21. számú lapodban ily cím alatt: „Izgatás“ észrevételeiddel kísérve, megismertettél velünk.

Ime az idő, és az előttünk álló események hamar bebizonyították, hogy aggodalmam nem volt alaptalan, mikor a pápai tanári kar által szerkesztendő új subventió lap czélba vett megindítása alkalmával kimondtam és megjósoltam, hogy: „a meghasonlás magva el van vetve, a a pártállás lehetősége nincs kizárva, a subventió panaszos is lehet, s megharsanhat a pártoskodás és czivakodás trombitája kerületünkben.“ Ugy lett, mint jósoltam.

Révész Kálmán ur, és ami feltűnő, hivatalos képpel és apparatussal, mint a „Dunántuli prot. Lap“ szerkesztője megkezdte lapod és személyed ellen a hajsztát, s perbefogatásodra nézve, ha a lapodban közlött „Subventió“ című cikk íróját megnevezni vonakodnál a főtiszt. püspöki hivatalnál megtette az előlépéseket. Hogy e fellépésében mennyi az eszélyesség és tapintatosság, azt keresse és kutassa ki más, nekem erre sem időm, sem kedvem, de hogy fellépésének, és keresetének sincsen sem jogi, sem törvényes alapja felfogásom szerint, és hogy mint egyházi jogtanár nagyot botlott az önkor-

mányzati jog rovására, azt kimutatom és bebizonyítom.

Legelső kérdés, mely itt megvilágítás, és megfejtésre vár ez: van-e joga R. Kálmán urnak a „Subventió“ című cikk „Zsigmond“ nevű írója ellen keresetet indítani, s annak perbefogatását kérni? Nincs, éppen nincs. Miért? Azért, mert ha az izgatási büntény — mellyel vádoltatik — bebizonyítható volna is ellene, annak éle nem R. K. ellen, hanem — mint maga is állítja — a kerület ellen van intézve. Ez az egyik ok. A másik ok meg az, hogy ő a kerülettől nem kapott megbízást és meghatalmazást arra, hogy azt, mint közvádoló képviselje. Világos tehát, hogy illetéktelenül, és hivatlanul toltta fel magát vádlóul az e. kerület nevében.

A másik fontos kérdés, mely itt megoldásra vár ez: foglaltatik-e „Zsigmond“ cikkében izgatási büntény? Nem. Miért. Azért, mert a „Subventió“ című cikk írója csak bevégzett tények, s azok szereplői felett mondta ki véleményét, általánosságban tartva bírálatát minden czélzás nélkül, visszatetszését fejezte ki a „Subventió“ adása és elfogadása fölött.

Térjünk át most a subventio megszavazásának és megadásának kérdésére. s lássuk meg, igazolható-e törvényes szempontból „Zsigmond“ cikkíró fellépése és kifogásolása? Erre nézve ki kell mondanunk az igazság sürgető és kényszerítő szavára és benyomása alatt, hogy mikor a kerület subventiót ajánlott fel a pápai tanárok által megindítandó lapra, szem elől tévesztette, hogy adóterhet csak akkor hozhat be s vethet ki, ha az adózó nagy közönség véleményét,

beleegyezését meghallgatta és megértette. „Nihil de nobis, sine nobis,“ ez az önkormányzati jog nagy elve. A zsinati törvények 54-ik §-a p) pontja alatt ez áll: „Az egyházkerületi kormánytanács intézkedik az egyházkerület mindennemű költségeinek fődözéséről.“

Miben áll vajjon ezen intézkedés? Abban, hogy az egyes egyházakat, egyházmegyéket felhívja és megkérdezi s csakis ezeknek beleegyezésével teszi meg az előkészületeket a szükséges költségek kivetésére nézve.

Mikor tehát „Zsigmond“ cikkirő méltánytalannak és jogtalannak nevezi a subventio megadását, valószínű azért él e kifejezéssel, mert tudja és érzi, hogy a kerület határozata csak jóakaratra nem pedig önkormányzati jogalapra van fektetve. Eszébe vette cikkirő azt is, hogy két egyházi lapja levén kerületünknek s mégis csak egyik kap segélyt, s azon jogelv alapján: „Quod uni justum, alteri aegum“ tette meg észrevételeit.

Elesik tehát R. K. urnak azon vádja, mintha „Zsigmond“ cikkirő a kerület határozatát kigunyolta, vagy ellene izgatási bünt követett volna el. Ő csak rámutatott azon törvényes jogalapra, azon álláspontra, melyről az önkormányzati jog érzékeny sérelme nélkül letérni sem nem lehet, sem nem szabad. És mert ő a törvény szigorú szemeltartása és az ahhoz alkalmazkodás érdekében emelte fel szavát, jogtudatos önérzettel; R. K. urnak nem válik dicsőségére, arra hívni fel a főtiszteletű püspöki hivatalt, hogy azért az illetőt vegye felelősség alá, s fogja perbe.

Kedves Barátom! Ne vedd tőlem zokon, ha a te botlásodra is rámutatok. Azt mondd, hogy a subventio megadásra te is rászavaztál s helybe hagytad akkor s helybe hagyod ma is, azzal indokolván azt, hogy subventiót adni annak, a ki rászorul mindig szép és keresztyén erény. Igazad van, de csak akkor és addig erény ez, míg a magunk zsebéből vagy kamarájából nyújtjuk a segélyt; ellenben ha a mások vagy éppen a kezelésünkre bizott közpénztárból nyújtjuk a segélyt, az illető testületi tagok megkérdezése vagy jóváhagyása nélkül: hát barátom, az ily segélynyújtást nem nevezhetjük keresztyéni szép erénynek csakis jezsuitai morálnak,

mely azt tartja „finis sanctificat media,“ pedig hogy a más zsebébe nyulva, vagy a más pénzből szavazzuk meg a segélypénzt, ezt már sem az én, sem a te keresztyén moráloed nem tartalmazza keresztyén erénynek. Én is, mint te, teljesen meg vagyok róla győződve, hogy kerületünket a subventio megadásában jóakarattal vezérelte. Ámde tudod azt is, mikép nem szabad tilosba menni a jóakaratu segélynyújtás czéljáért; mert az ilyen cselekvény mások tulajdonjogának sérelmével történhetik csak meg.

Az eddig mondottakból megérthetjük, mikép Zsigmond cikkirő éppen nem követett el izgatási bünt, de sőt az önkormányzati jog nevében a törvények szigorú megtartását sürgette. Teljesen meg vagyok azért győződve, hogy „a f e g y e l m i e l j á r á s h a l a d é k t a l a n e l r e n d e l é s e“ helyett haladéktalanul el fog utasíttatni keresetével vádaskodó R. K. ur, ezt követelvén épúgy egyházkerületünk békéje, nyugalma, mint a felzudult kedélyek elcsendesedése.

Szivesen köszönt s üdvözöl barátod:

Egy lelkesz.



A sir szélén.

(Történeti rajz a magyar néptanítók jelenéből.)

(Vége.)

De ez még csak testileg, s anyagilag járult rombolólag János barátom lényére; lelkét megtörte az, midőn látta, hogy a törvény tisztelete csak üres hang iskolaszéke előtt, mely magának alkot, teremt tetszése szerint törvényt.

Szegény Eötvös báró nem tételezhette fel a jövő nemzedékről, hogy az ő szabadelvű nézeteit anynyira félre fogják magyarázni, s midőn a közoktatási törvénybe beiktatta, hogy a: „vallásoktatásról minden vallásfelekezett maga köteles gondoskodni,“ nem tehetette fel azt, hogy lesz oly város, melynek iskolaszéke e szabadelvű tételt oda fogja merni magyarázni, hogy a törvényben megszabott tanköteles tárgyakat elhagyva, a tanítóra ráerőszakolja a vallásoktatást is. — És mit Eötvös nem hitt, megtörtént.

János barátom felettes iskolaszéke határozatilag kimondotta, hogy: „a beszéd és értelemgyakorlatok elhagyásával a biblia történet és egyházi énektanítás tüzetik a tanítók elébe.“

A törvényes alapon álló tanító öntudatosan utasította vissza e végzést, s orvoslást keresett a felettes tanfelügyelőnél!

Szegény tanító! Feledé, hogy a tanfelügyelő, kit a kormány bűnéért jutalmazott, a helyett, hogy büntetett volna: nem fogja meghallgatni a hivatását felfogott törvényes alapon álló magyarr tanító panaszát!

És így volt.

A lelkiileg megtört tanító tovább vitte ügyét, felment a ministerhez s ez mondotta ki, hogy: „az erkölcstanítás a néptanítóra nem bizható.“

És a ministeri leirat meghozta gyümölcsét!

Felkeltette a tanító ellen az irigységet, gyűlöletet; s az az iskolaszék, mely elismerő okmányt állított ki tanítója számára, most kiállított bizonyítványába azt mondja, hogy: „a tanító az iskolaszékekkel szemben semmikép sem viseli magát ajánlatosan!“ A szókimondó, hivatását ismerő, s betöltő, törvényt tisztelő s annak érvényét szerezni tudó tanító az iskolaszék előtt nem volt „ajánlatosviseletű.“ Ily bánásmód, kinek nem keseríti el lelkét, főleg ha már a test szenvedő beteg!

Az iskolaszék megakartá vonni a jogot a tanítótól itt is, mint máshol, mint azt már a fentebb idéztük ministeri felterjesztés következő passzusa e szavakban tüntette a minister elé.

„Magyarország tanítóságának vajmi kevés joga van az iskolához. Még a kötelességeiből, mint gyökérből fakadt természetes jogokkal sem rendelkezik. Alig van valami joga a felügyelethez, pedig ennek szakbeli ágát egyedül a tanító van hivatva úgy logikailag, mint főleg paedagogiai szempontból gyakorolni. Nincs nyitva a magyar tanítóság előtt azon út, melyen fokról-fokra haladva a természeti és erkölcsi törvények szerént is szakavatott első tanügyi faktorra fejlődhessék, ki úgy hivatva lenne az iskola felett a szakfelügyeleti jogot minden fokon gyakorolni, mint az állam, egyház s más hasonló faktorok. — Nincs nyitva a tanítóság előtt a tér az előmenetelre a népoktatással összefüggő állások mindenikében.“

Pedig ennek meg kellene lenni, mert csak így és akkor, ha ez meglesz, fog teljesülhetni az, mi mindannyiunk óhaja, hogy: „egy öntudatos nemzet fejlesztéséhez minden honpolgár tehetsége szerént hozzá járuljon!“

Csoda-e, hogy János barátom a törvényes alapot lábai alatt ingani érezte, akkor, midőn iskolaszéke, tanfelügyelője s mindenki, kinek védelmére kellett volna kelnie elhagyta, s megtörve kénytelenített küzdendi önmagára hagyatva egyedül, a törvény könyvére fektetve kezét, s ebből merítve erőt!

De ha lelki erőt adott is a törvény; testi erőt nem adhatott az többé!!

A test lankadt, a 150 gyermek oktatása,

mely a törvénnyel ellenkezik, az emberi test erején felül, kimerítőleg hat, megtörte végleg a hivatott egyént, s özszeroskadt.

A sir szélén áll ma!

Alig ismertem reá, mikor láttam; alig ismertem meg az egykori életerős, vidult kedélyű ifjut a meggörnyedt, mellbeteg, sir szélén álló aggban!

Agg lett, mielőtt az idő elvonult volna feje felett!

Agg lett, a sors viharában megtört test! Agg lett a nélkül, hogy élte delének örömeit élvezhette volna. Elért a sir szélére, mielőtt élt volna!

Elért: — mert hivatását felfogta, s azt teljesíteni volt élete feladata!

És ha le fogja hunyni szemét?!

A világ napirendre tér a szenvedő felett!

S vajlon a hatalom tulajdonosai érezni fogják-e, hogy az utjokba eső sirhant felhányásához ők szolgáltaták az első kapa földet?!

Társai fel fogják jegyezni évkönyveikbe, hogy „egy társadalmi páriával“ ismét kevesebb van; oda fogják jegyezni az ő nevét is, hol már oly sok hivatott s szenvedett elköltözött neve áll; mert ne hidje senki, hogy János esete egyedül áll a tanítói életben; vagy hogy ez mit elmondunk a költői képzelet sötét eszme szüleménye?

Nem; ez fájdalom hú képe a tanítói életnek, hú képe János barátom — s előtte s utána még oly sok szerencsétlen kartársunknak, mert mig „pária“ lesz a tanító, addig ily kép előttünk fog lebegni mindig.

Oszlassátok el a sötétséget, keljen fel a világoosság, s akkor eltűnnek e sötét képek is!

Addig soha! Addig kísérteni fognak azok mindég!

Budapest.

Gáti Győző.



Barsból.

Egyházmegyénk folyó évi május 19. 20. napjain tartá tavaszi rendes közgyűlését. Főbb tárgyai:

1. Az esperesi jelentés a can. visitációról, mely szerint az egyház belső élete nem hanyatlott, vallás-erkölcsi szempontból megnyugtató, a béke is zavartalan. — Nagyobb figyelmet kíván az egyházak anyagi helyzete, mely több helyen szorongatott viszonyokat mutat, úgy hogy némely egyházaknak, főként a gyengébbek élete nem egyéb, mint a létérti fárasztó s állandón megújuló küzdelem. Az erőszakosan háborgató külső ellenség helyett a közöny és szegénység nem kevésbé félelmes ellenfél állt elő. És nagyon elérkezett az idő, hogy

mi lelkészek és tanítók közös erővel a belmissióra fordítsuk figyelmünket, hogy azt, amit az atyák nagy áldozat mellett alapítottak, ne csupán fentartsuk, hanem virágzóbbá tegyük!

2. Al-váradai lelkész Csekei Dávid fonadi tanító káplán választatván: a közgyűlés által megerősítettik.

2. A nagykárolyi egyházmegyének az összeülendő zsinathozó „feltérjesztése” a Nagy Károly városában 1890. évi február 19-én tartott lelkészértekezletnek „emlékirata” az 1848. évi XX. tez. életbeléptetése s a magyarországi ev. ref. lelkészek fizetésének javíthatása tárgyában egyh. megyénk által elfogadtatott s kimondott, miként a f. évi szept. 30-án Budapesten tartandó nagy gyűlésen egyh. megyénk is képviselve lesz. Képviselőkül Juhász Pál egyházi fő — s Konkoly Thege Gyula világi aljegyzők választattak.

4. A püspöki felhívásra, egyházmegyénk egyhangulag határozatba hozta, miként a legközelebbi ker. gyűlés ne Sz.-Fehérvárott hanem Rév-Komáromban tartassék.

5. Egyh. megyei egyh. számvevőnek Kulifay Gyula választatott.

6. Molnár Sámuel nem fogadta el tanácsbíróvá lett megválasztását. új választás rendeltetik el.

7. Lelkész jelölő bizottsági tagokká Kulin Imre, Kis Károly, Konkoly Thege Gyula, — póttagokká Moesi Lajos, Varannai Lajos és Juhász Pál választattak.

8. A szódói egyház zilált ügyei Konkoly Thege Gyula ügyvéd s egyházmegyei aljegyző által teljesen rendezettek. E rengeteg s nehéz munka hű és pontos teljesítéseért az egyh. megye Konkoly Th. Gyula urnak köszönetet szavat s érdemeit jegyzőkönyvileg örökíti meg.

9. A kerület által újabb határozat hozatal végett egyházmegyénkhez vizsga tett nagylóvdi erdő ügy — mely már már tengeri kigyóvá nőtte ki magát, a lelkész által világi bírósághoz tétetett át, mely ellen az ölvédiek fellebbezést nyújtottak be.

10. Megdöbbenve értesült e. megyénk a lévai 2-od tanító által feltüntetett azon sajnós körülményről, hogy a br. Majthényi Lászlóné szül. Bély Nagy Ludovica által, a lévai 2-od tanító fizetése javítására tett alapítvány állítólag nem a kitűzött czélra fordítatik az előjáróság által, mely czélból — hogy a bírósági beavatkozás elkerülhető legyen — 3 hónapi idő leforgása alatt köteles a lévai egyház az alapítvány szelleme szerint a szükséges intézkedéseket megtenni.

11. Az 1889. évi szeptemberi ker. gyűlés 106. p. alatt hozott azon határozatot, mely szerint az egyházmegyénkre még a múlt évben esedékessé lett 261 frt államsegély, bizonyos hátralék miatt, a főiskolai pénztárba fordíttassék, — sérelmesnek tartja e. megyénk, s feliratot intéz a kerülethez, hogy 1, 2 fizetése képtelen egyház tartozásáért ne büntesse az egész egyházmegyét azzal, hogy az államsegély jutalékát elfogja, hanem a kérdés alatti tartozását a fizetés képtelen szódói stb. egyházaknak hozza törlésbe.

12. A gerezdi egyezsége vonatkozólag véleményezi e. megyénk, miként az 1878. évi ker. jkv 351. p. alatt olvasható megújított „testvéri egyezés” a maga egészében tartassék meg.

A két napig tartott gyűlés 75 ügy elintézése után ért véget.

Juridicus.



A „PROTESTÁNS KÖZLÖNY” TÁRCZÁJA.

A bönyi ev. ref. egyház története.

— Az alakulástól 1856-ig írta néhai nagytiszteletű Décsi Bálint bönyi később ácsi, — 1856-tól 1889. nov. 1-ig vagyis a templom százados jubileumáig Széki Atadár bönyi ev. ref. lelkész. —

(Folytatás.)

73. §. Százéves örömnepély. 1889. november 1.

Lelkész fölbuzdítása folytán elhatározott templomunk 100-ik évfordulójának megünneplése. Voltak, kik azt akarták, hogy semmi ünnepély ne legyen, legföllebb azon a napon, melyen a száz év betelik, hálaime tartassék. De hála Istennek! sikerült még is kivinni, miszerint ha egyházunk nem terjeszkedett is ki most annyira, mint p. o. a Huszár ünnepélykor, amikor 51-en voltak az egyház vendégei; de még is hivatalosak voltak egyházkerületünk főpásztora főt. s mélt. Pap Gábor püspök ur, s egyházmegyénk főbb tisztviselői nt. Czike Lajos esperes, tek. Konkoly Thege Imre egyh. m. gondnok, nt. Czibor József egyhm. főjegyző, ns. és nt. László József kocsi, nt. Kis Gábor pápai lelkész, mint régebben esperesünk, nt. Rácz Károly etei, mint sok ideig szomszéd lelkész, nt. Pereszlényi János győri, nt. Antal Gábor ácsi, tiszt. Sebestyén Dávid banai lelkész, tiszt. Tolnay József helybeli ágost. evang. lelkész; továbbá nt. Széki Elemér gyönki tanár orgonavezető, tek. Purgly Zsigmond ur egyházunk földjeinek haszonbérleje, nsg. Ország Sándor m. kir. udvari orgonakészítő, tek. Takács Mihály községi jegyző ur, az egyház vendégei még helybeli lelkész, gondnok, tanító, segédtanító és így összesen 19 személy, kik közül azonban nem jelentek meg 6-an, ezek között volt nagy sajnálatunkra mélt. s főt. püspök ur is. Hivatalos volt még az összes helybeli, rét-alapi s eörkényi közbirtokosság felekezeti különbség nélkül, de ezek már a banketti díjt, melyen 43-an vettünk részt, sajátjukból fedezték.

Hogy mily örömmel s nemes áldozatkészséggel készültek hiveink a szent ünnepélyhez, mutatja a 68. §-ba említett sok szép adomány, melyek mind az ünnepély fényesebb s magasztosabbá tétele végett, de meg azért is tétettek, hogy mint letörölhetetlen betűk mutassák, hogy a mai elvilágiasodott korban is vannak még buzgó lelkek, a kik tudnak és akarnak áldozni szentegyházukért.

November hó 1-én tartatott az ünnepély. Már az első harangszókor sereggestül özönlött a nép az Ur szent házába,

s midőn 10 órakor a 3-ik harangozás is megtörtént, be-mentünk a szent hajlékba, hol legelsőbbben is „Szent Isten noha néked“ felálló után énekeltük a 74. dicséret első három versét. Az ének végeztével Antal Gábor ácsi lelkész ur lépett az Urasztalához, s ott igen szép beszédben étesen előadta, hogy mennyire emeli az isteni tiszteletet az orgona, mily nagy hatása van a vallásos buzgóság ébresztésére, mily szép dolog az, mikor valaki ilyen emléket állít magának. Megható ima s áldás után Széki Elemér gyönki tanár keze alatt megszólalt az orgona, szíveket s veséket áthatott a vallásos buzgóság érzése. A szép akkordok elhangzása után rázendítünk a 37. dics. I. versét. Ki tudná leírni az örömrést, mely ekkor szívünket s lelkünket áthatotta? Hány szemből hullottak könnyek? a legszentebb könnyek, a vallásos szent érzés magasztos föllángolásától áthatott szívnek örömkönnyei. Az ekként föllángolt szív s lélek buzgóságát még inkább felemelte buzgó esperesünk Czike Lajos ó-szőnyi lelkész ur Zsidókhöz írt levél X. rész 19—25. verseiről tartott remek jubileumi beszéde, melyben élénk színekben rajzolta a mult sötét emlékeit, az ösök küzdelmeit, szenvedéseit, kitartó, buzgó áldozatkészségét, a melynek köszönhetjük e szent hajlék létezését is; de nemcsak ezeknek mondá: „hanem annak a jó Istennek, ki mindig hív pásztora, gondviselője volt e mi szentegyházunknak is.“ Midőn örömmel emlékezett meg a jelenkorban élő hivek buzgóságáról, őket továbbra is az egyház iránti szent szeretetre buzdította volna, bevégezte ékes szónoklatát. Ezután XC. zsoltár első versét elénekelvén, Pereszlényi János győri lelkész ur lépett az Urasztalához. Igen megható alkalmi beszédben s imával avatta fel az új keresztelőkannát s keresztelte vele a 2-ik század legelső kisdédét. Keresztelés után a 111. dicséret 5. versét énekeltük. Majd e sorok írója lépett a szentasztalhoz, s olvasta föl az egyház történetét rövid kivonatban, mely e kis munkában részletesen leiratván itt csak a fölolvastott statisztikai adatokat sorolom elő. A lefolyt 100 év alatt (1789—1889. Nov. 1-ig) a mi szentegyházunkban a szent kereszttség által felvétellett szent vallásunk tagjai közé **2730** gyermek, még pedig fiu 1413, leány gyk. 1314. Ezen 100 év lefolyása alatt legkevesebb gyermek született 1791 évben, mert csak 14 született, legtöbb gyermek született 1820-ik évben 44 gyermek. Meghaltak a 100 év alatt **2106**-an, férfinemben 1091, nőnemben 1015, legkevesebb volt 1796-ban 5, legtöbb volt 1831-ben 61, okozta a cholera. Házassági esküvel lekötöztettek ezen 100 év alatt, **622** pár, legkevesebb volt 1791., 1846., 1855., 1860., 1862., 1888-ik évben 1 pár, legtöbb házassult 1832-ik évben 16 pár.

Ugy látszik, hogy Böny s filiái lakosainak jó része elég hosszú életkort ért el, mert az elhalt **2106** lélek közül volt 50—60 éves **141**, férfi 83, nő 58, 60—70 éves **186**, férfi 94, nő 92; 70—80 évig **134**, férfi 62, nő 72; 80 éves elhalt **14**, 81 **7**, 82 **5**, 83 **4**, 84 **5**, 86 **7**, 87 **4**, 88 **3**, 89 **1**, 90 **2**, 91 **1**, 92 **1**, 94 **2**, 95, 96,

97, 98 **egy-egy** mind nő és volt egy **101** éves halott is, névszerint rét-alapi lakos *Bujáki Ferencz* zsellér, ki 1828 márczius 9-én halt meg, volt még egy **103** éves, névszerint *Laposa István* agglegény bönyi lakos, ki 1803. december 24-én halt meg. És így a 2106 halottból 50 éven felüli halott volt **527**, az összes halottaknak éppen negyed része. Ha a száz év alatt születtek összegéből 2730, levonjuk a halottak 2106 összegét, kellene szaporulatnak lenni **624** léleknek, — voltaképpen pedig csak **54** el vagyunk többen, mint 100 évvel (akkor a lelkek száma volt **555**) oka az, — hogy egyházunk nagy részét cselédség képezi, kik folytonosan váltakoznak és sokan másúvé költöznek. Lelkész saját maga házról-házra felkeresve hiveit, összeírta ez ünnepeyre a lélekszámot, eszerint jelenleg van Bönyön **452** lélek, ebből 221 fi, 231 nő, házasságban él **III** pár, ebből 61 tiszta, 50 vegyes. Rét-alapon **68** lélek, ebből 35 fi, 33 nő, házasságban él **19** pár, 10 tiszta, 9 vegyes. Eörkényen, ide számítva Purgly s Györgyházi pusztákat, **10** lélek, ebből 4 fi, 6 nő, házasságban él **4** pár, tiszta 3, vegyes 1. Nagy Szt.-János pusztán **25** lélek, ebből fi 10, nő 15, házasságban él **8** pár, tiszta 4, vegyes 4. Kis-Szent-János-pusztán **35** lélek, ebből fi 22, nő 13, házasságban él **9** pár, tiszta 6, vegyes 3. Gönyön **19** lélek, fi 12, nő 7, házasságban él **7** pár, tiszta 3, vegyes 4. Egyházunk összesen tehát áll **609** lélekből, ebből fi 304, nő 305, házasságban él **158** pár, 87 tiszta, 71 vegyes. A történeti kivonat felolvasása után az 1. dicséret 7. verse zárta be a magasztos ünnepet. A mi szívünk, lelkünk pedig ismét gazdagodott egy szent tudattal, hogy hála a jó Istennek még ma is vannak hitbuzgó kegyes lelkek, akik akarnak s tudnak is áldozni anyaszentegyházukért. Fogadják mindnyájan e történelem hasábjain is forró köszönetünket szives adományaikért, kérvén a jó Istent, hogy legyen az ő jutalmok bőséges. Uram tartsd és áldd meg őket!

Isteni tisztelet után a vendég fogadóban gyültünk egybe társas ebédre. A toasztok sorát Czike Lajos esperes ur nyitotta meg, éltetvén a bönyi ev. ref. egyház presbyteriumát, lelkészükkel élén. László József Gyarmathy Györgyöt, orgonánk készítőjét, Gyarmathy Gy. esperes urat s a jelen volt lelkészeket, Antal Gábor a bönyi közbirtokosságot felekezeti különbség nélkül. Tolnay József evang. lelkész az unioért, Fischer Kálmán közbirtokos a két prot. egyház egyetértéseért, Pereszlényi János a bönyi más hitfelekezetiükért, Tolnay József Széki Elemér gyönki tanárért, Czike Lajos esperes László Józsefért, e sorok írója Kis Gábor pápai lelkészért üritette poharát. Estve táncmultság zárta be az örömnapot. Nagy Istenünk! te ki egyházunk ez örömnepét megengedted érniünk, tied legyen a hála és örök dicsőség!

ZÁRSZÓ.

Egyházunk levéltárában lapozgatván, a 2-ik kötet anyakönyv első lapjain 7 ivnyi terjedelemben megírva találtam az alakulástól 1856-ig előadott egyháztörténetet,

melyet teljesen úgy adtam, a mint azt nagynevű elődöm néhai ntiszt. s nságos Décsi Bálint lelkész ur 1856-ban megírta. Az ő példája buzdítólag hatott reám, föltettem magamban, hogy elkezdett munkáját folytatni fogom s éppen templomunk százados jubileuma levén úgy gondolkoztam, hogy akkorra összeállítom egyházunknak 1856-tól a jubileumig történt fejlődését. Gondolatomat Isten segélyével megvalósítám. Méltó-e a folytatás megírása az előzményhez, bár igyekeztem az ő gondolat menetét követni, hogy így egyházunk története egységes egészet képezzen, — azt természetesen nem én, hanem e becses lapok olvasója mondhatja meg. Ha nem sikerült, ha messze távol marad az előzőktől, pótolja ki a szives igyekezet, buzgóság, mely megírásánál lépten nyomon vezérelt.

Egy utó pillantást vetvén történelmünk negyedik korszakára, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy míg az anyagiakra nézve virágzónak mondható, — felejthetlenn emlékü néhai Huszár Kálmán ur nagyszerű hagyományára által, addig boldogult elődömet 1877-ik évben ért óriási családi catastropha miatt, szellemi, erkölcsi tekintetben nagyon alá hanyatlott, melyből azonban légyen hála a fölséges jó Istennek, ittlétünk 1885. okt. 15-től kezd újra föltámadni, aminek élő bizonyosságai az egyház oltárára tett nagyszerű adományok, orgona, temetőut, ezüst keresztelőkanna, urasztali, szószéki terítők, s az Ur szent házának is valamivel látogatottabb volta.

Még csak azt jegyzem meg, hogy kis munkám megírásánál a presbiteri gyűlések jegyzőkönyvei, számadókönyvek s buzgó híveim előadásai voltak a források.

Most már leteszem a tollat azon hittel és édes reménnyel, hogy e becses lap hasábjain megírtakkal én is járultam egy porszemmel azon nagy munkához, melyben egyházkerületünk vagy a magyarországi református egyházak története lesz megírva.

Jó atyánk édes Istenünk! mint eddig úgy ezután is te légy őriző pásztora mindnyájunknak!

Gyülekezetünkön könyörülj Ur Isten!
Bővítsd rajta kegyelmedet,
Áldd meg nagyjait, kiesinyeit,
Mind köz, mind tanácsos rendeit,
Töröld el a sirók könnyeit.

(Vége.)



H I R E K.

— **Ötven éves jubileum.** A barsi ev. ref. egyh. megye legidősebb tanácsbírója, a lelkészi kar veterán bajnoka nt. Göbel Gerzson al-fegyverneki lelkész f. évi május 28-án töltötte ötven évét annak, hogy a lelkészi pályán működik. A szük körben tartott jubiláris ünnepélyen

ott láttuk az egyh. megye esperesét Jókai Lajost, az e. megyei főjegyzőt Juhász Pált, Kis Károly vezekényi lelkészt, Gaál János, Kiss Gyula lelkészeket, Krempanzky István és Szobi Jónást; nem különben a világi főjegyzőt Szabó Lajost, a képezde igazgatóját, Gazár Károly tanárt, a szép számu rokonságot Kiss Mórítz kocsai jegyzővel. Ez alkalomból első sorban Jókai Lajos esperes, majd Juhász Pál főjegyző meleg szavakban üdvözölték a jubiláns lelkészt. Délben disz ebéd volt a n. kálnai zenekar működése s pohár köszöntők mellett, éltetve az ünnepeltet. Vidékről is több levél s távirat érkezett, melyekben szívélyesen üdvözölték a jubiláns lelkészt. Nagyban emelte volna az ünnepély fényét, ha azt az egyh. megye magáévá teszi s a szokott módon a legfelsőbb elismerést is át nyújtja; mert ha a polgári téren 10—20 évig sikeresen működő tisztviselő vagy hivatalnok megérdemli a legmagasabb kitüntetést, bizony az úr szöllőjében 50 évig hiven s igazán működő lelkész sokkal inkább megérdemli azt! Fogadd agg lelkésztárs tőlünk, az urban testvéreidtől, hogy a jó Isten, ki segített, áldott ötven éves pályádon: segítsen, áldjon — még évek hosszú során keresztül! Cserhalmy.

— **Tanár választások.** A mult hét folyamán tartott tiszántúli egyházkerületi közgyűlésen a debreczeni főiskola ürességben levő tanszékei is betöltettek. A Dicsőfi József távozásával megüresedett ó-testamentomi theologiai tanszékre a jelöltek közül Ferenczi Gyula krassói lelkész 8 szavazatával szemben 9 szavazattal Sass Béla debreczeni gymn. h. tanár választott meg, kit ismerősei jeles készütségű fiatal embernek mondanak; theol. tanulmányait Debreczenben végezte s a berlini és budapesti egyetemen tökélesítette. A főgymnasiumi németnyelvi tanszékre Mátrai szathmári tanár 5 szavazatával szemben 11-el Nagy Zsigmond okleveles lelkész, nagykőrösi tanár, budapesti theol. akadémiáink kitűnő készütségű volt növendéke választott meg, ki tanári vizsgálatját épen a hét folyamán fejezte be a budapesti egyetemen.

— **Brassai jubileuma.** Kolozsvárott június elsején ünnepelték Brassai Sámuel születésének 90-dik évfordulóját. Sokan ugyan abban a véleményben vannak, hogy az érdemes tudós 1800.

január havában született, de Brassai határozottan tiltakozott eme vénítés ellen, midőn januárban a Dávid Ferencz-egylet meggratulálta. Az általa is elismert junius 4. születé napja alkalmával br. Eötvös Loránt a m. tudományos akadémia nevében meleg hangu üdvözlő iratával kereste fel az agg tudóst, ki aznap az unitárius egyházi főtanács tagjait fogadta Ferencz József püspök vezetése mellett, kik legbuzgóbb hittársukat bársonykötésű diszalbumbal lepték meg. A püspök ékes beszédére Brassai félig tréfás hangon köszönte meg a kitüntetést, így végezvén szavait: „Az Isten áldja meg mindnyájokat, de nem az én érdmem, hogy most kilenczven éves koromban élek, legfeljebb annyi nevezetesség van benne, hogy a lutriban is kilenczven szám van, hát a kinek szerencséje szokott lenni, az megteheti, de bizony nem érdem.“ Azután sorra következtek az agg tudós tanítványai, tisztelői és egész nap szerencsekívánatokat kellett végighallgatni és megköszönnie.

— **A tábori püspök magyar pap.** A bécsi herceg-érsekké kinevezett Gruscha dr. tábori püspök utódja, hirszerint, magyarpap lesz: Belopotóczky Kálmán dr. szepesegyházmegyei áldozópap; nevét, mint valószínű jelöltét, a bécsi lapok is emlegették. Belopotóczky dr. több évig mint tanulmányi felügyelő működött a budapesti központi papnevelőben s most ugyanily minőségben a bécsi felsőbb papnevelő intézet, az Augustineum, egyik előljárója.

— **A bosnyákok mekkai zarándoklata.** Bosznia fővárosa Szerajevó f. hó 9-én nagy mohamedánus vallásos ünnep színhelye volt: a zarándokok indultak el Mekka felé, hagyományos pompával és a lakosság roppant érdeklődése mellett. Tudvalevő dolog, hogy minden igazhitű ember köteles legalább is egyszer életében a szent városba, Mekkába utazni, hogy a Kaába kövéhez dörzsölje homlokát. A zarándokok vezetésével a szultán évenként egy udvarbeli basát szokott megbizni, a ki utközben élet-halál ura és rendkívüli tiszteletben részesül. A basát, ki az emir-ül-hads címet viseli, külön fermánnal nevezi ki a nagyur. A bosnyákországi hadsik eddig mint pásztor nélkül való nyáj barangoltak Konstantinápolyig, a hol aztán a nagy zarándoklathoz csatlakoztak. Sőt mentek néha

maguk is, viszontagságokkal küzdve és utközben számosan elpusztultak. Kállay Béni közös pénzügyminister elhatározta, hogy e bajokat megszünteti és a zarándoklatot rendezi, megbizható vezetőt állítva az élére. Ez a vezető hadsi Nesir efendi Szkalics főtörvényszéki seriát-bíró. Az első ilyen rendezett zarándok-karaván ma indult utnak. Reggel kilenc óra tájt a szerajevói előkelőség a Bendbasi városrészben levő török olvasóköri (kiraetháne) szép épületében gyűlt össze, az új hadsikkal együtt. Megjelentek az összes városi tisztviselők is, élükön a kormánybiztosi helyettessel. A mohamedánus főpap, a reisz-ül-ulema megérkezte után az egybegyűltek hintókra ültek és az Ali-pasa-mecsetbe vonultak. Elöl ötventagu fényes bandérium ment: diszbe öltözött lovasrendőrök és őszszakállu fegyveres basmuktárok (a városi negyedek birái). A me esetben Musztafa bég Fádipasics polgármester fogadta az érkezőket. Imádság után a menet a fekete-sárga és vörös-fehér-zöld lobogókkal díszített kormányzósági épület dísztermébe vonult, hol Appel báró kormányzó, Kutschera báró civiladlatus és az összes tisztviselők vártak. Appel báró beszédet intézett Nezir efendihez, kifejezve örömét, hogy őt nevezték ki az emir-ül-hads méltóságára s elrendelte a miniszteri „irade“ felolvasását. Ezt a török és szerb nyelven fogalmazott, egészen keleties módon készült okmányt Kresmárik János dr. járási főnök olvasta fel. Az irade Nezir efendit az emir-ül-hads méltóságába helyeztetvén, meghagyja neki, hogy ismert bölcsességével és energiájával mindenütt oltalmazza és istápolja a rábizott zarándokokat; egyszersmind jelentkezzék a monarhia minden követségénél és konzulságánál, a melyek minden tőlük telhető gyámolításban fogják részesíteni a hadsikat. Az emir utiköltségeit a bosnyák kormány fizeti. Nezir efendi szép beszédben köszönte meg a kitüntető megbizást és végül lelkesen éltette a királyt. A menet erre Kutschera báró vezetése alatt a vasúthoz vonult, hol a pályaháznál katonazenekar várta a zarándokokat. Megható bucsuzás után zeneszó mellett vonatra ültek a hadsik és elindultak Konstantinápoly felé, hol a nagy mekkai zarándoklathoz csatlakoznak. Egész Szerajevó talpon volt. A mohammedánságot ennyi figyelemben és tiszte-

letben még nem részesítette a kormány s az igaz hittiek között igazi lelkesedés uralkodott.

— **A francia ref. egyház** 5-ik egyetemes zsinata július 2-án fog összeülni a Cévennes-ek közt, Viganban; az egyházmegyei gyűlések már évek óta foglalkoznak a zsinaton tárgyalás alá kerülő kérdések előkészítésével, a melyeket részint az 1887-iki saint-quentini zsinat tett át hozzájuk, részint a zsinat állandó végrehajtó bizottsága (konvent) terjesztett eléjük. Ilyenek: a liturgia javítása, egyházi fegyelmezés, egyházi adózás, szórványok, az egyházak évi jelentései, vegyes házasságok, az elváltak házassága, a zsidókkal kötött házasság stb. A zsinatot megelőző két vasárnapon, június 22-én és 29-én, a zsinat sikeres munkálkodásáért, országos imádkozás fog tartatni.

— **A gyomai elkeresztelési eset.** A csabai járásbiróság 10 napi fogházra és 50 frt pénzbírságra ítélte Spett Gyula gyomai plébánost, a ki Szomor József római kat. férj és Bácsi Zsuzsanna ref. hitv. anyától 1889. április 25-én született Mária nevű újszülöttet megkeresztelt s a r. kat. egyházba vett fel s midőn az anyja válása után ref. vallású leánygyermek 1889. május 28-án elhalt, a kat. hitvallás szertartása szerint el is temette. A gyomai ref. lelkész többször felhívta a nevezett plébánost, hogy a keresztelési és halálozási anyakönyvi kivonatot bejegyzés végett tegye át hozzá, de ezt a plébános úgy a református lelkész, mint a gyomai főszolgabíró felhívására is megtagadta, minek folytán az ügy a csabai járásbiróság elé került. A kir. tábla Spett Gyula plébánost 30 frt bírságban marasztalta el, egyebekben az elsőbiróság ítéletét helybenhagyta. Spett további fellebbezését a kuria visszautasította. Az ítélet effektuálásánál — mint a B. U. írja — Spett Gyula plébános megtagadta úgy a kivonatok, mint az anyakönyveknek átadását, miért is a végrehajtó kénytelen volt karhatalmat igénybe venni. Az igénybevett községi rendőrrel és egy esküdttel újlag megjelenvén a végrehajtó a plébánosnál, ez tiltakozása jeléül kezét rátette az anyakönyvekre, a kiküldött birósági végrehajtó rendelkezésére a rendőr elvette a könyveket és átszolgáltatta a végrehajtónak, ki is a bíróság

kiadni elrendelt kivonatok az anyakönyvekből kiírta, hitelesítette és azt, hogy e kivonatokat ő vetette ki, az ítéletekre hivatkozással az anyakönyvek illető lapjára „a jegyzet rovatba“ bejegyezte s végrehajtó pecsétjével az anyakönyvekben megerősítette s annak utánna Kálmán Farkas ref. lelkésznek jegyző könyv felvétele és elismervény mellett kézbesítette. Végül felhívta végrehajtást szenvedett plébánost, hogy az eljárással felmerült költségeket fizesse meg. A plébános természetesen ezt is megtagadta, ugyanazért a költségek kielégítése céljából a kir. végrehajtó lefoglalta a plébános 2 könyvszekrényét.

— **A pápai főiskolai igazgató tanács** f. hó 30-án Pápán ülést tart.

— **A tatai ev. ref. egyházmegye** f. hó 30-án tartja lelkészértekezletét Tatában; a lelkészértekezlet végeztével egyházmegyei lelkészgyámoldai és tanügyi bizottsági ülés is fog tartatni.

— **A nevelés mai divata és a fővárosi iskolák keresése ellen** figyelemre méltó vezércikket közöl a „Budapesti Ujság“ június 6-diki száma. A mai ifju sokat tanul, de keveset tud, mert nem fektetnek súlyt az iskolák az önképzésre; a régiék józan észszel és jellemmel hagyták el az iskolákat, a mostaniak hivatalvágygyal, rang-kórsággal s önismeret hiányával. Az erkölcs és jellem hanyatlásának megakadályozására egy gyógyszer is ajánl és pedig azt, hogy „ne igyekezzenek mindenki erőnek-erejével a fővárosba juttatni gyermekét. Kisebb városokban nyugodtabb az élet, egészségesebb a szórakozás; ott a nervozitás — ha van valakiben — nem kap anyagot, hogy tovább harapózzék a fizikum rovására.“

— **A dunántuli ág. hitv. evang. egyházkerületi soproni főtanoda** jóltevőinek emlékére 1890. jun. hó 21-én, délelőtti 9 órakor a lyceumi vizsgálati terem a tanév ünnepélyes bezárásával kapcsolatban hálaünnepélyt tart, fényes műsorozattal.

Felölös szerkesztő és laptulajdonos: **Pereszlényi János.**

Lapkiadó: **Gaar Iván.**